

Motion till riksdagen 2005/06:Ju43

av **Rolf Olsson m.fl. (v)**
med anledning av prop. 2005/06:149

Kvalificerad skyddsidentitet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2005/06:149 Kvalificerad skyddsidentitet.

Motivering

I propositionen föreslås att tjänstemän inom polisen och Försvarmaktens försvarsunderrättelseverksamhet ska kunna tilldelas en skyddsidentitet som ska kunna styrkas genom förfälskade uppgifter i identitetshandlingar och folkbokföringen. Tjänstemännen kan redan i dag uppge falsk identitet och genomföra exempelvis infiltration av organiserade kriminella nätverk, men riskerar att avslöjas om identitetshandlingar eller folkbokföringsuppgifter kontrolleras.

I lagtexten anges att den ska kunna användas för att utreda eller förebygga ”allvarlig” brottslighet. Vilken grad av allvar detta innebär är högst oklart.

Det finns allvarliga invändningar mot förslagen som Vänsterpartiet vill ta fasta på. JO skriver i sitt remissvar:

Polisen får, för det första, aldrig själv begå en kriminaliserad handling och, för det andra, inte heller provocera eller i övrigt förmå någon att inleda en brottslig aktivitet. Vidare får polisen, för det tredje, inte av späningskäl låta bli att vidta föreskrivna åtgärder mot brott eller mot en för brott misstänkt person. Jag har för min del svårt att förstå annat än att det måste finnas risk för att polisen vid infiltration kan tvingas att handla i strid med dessa principer.

Vänsterpartiet menar att frågan om kvalificerade skyddsidentiteter är en viktig fråga när det gäller förtroende för polisens arbete och tydligheten i det samma. Tydligheten i myndigheternas agerande, att de inte använder metoder som kan vilseleda medborgarna, är en viktig del av demokratin. Självklart är det också så att fler än personer som misstänks begå brott kommer att bli vilseledda av tjänstemän som opererar under falsk identitet. Denna fråga är den grundläggande anledningen till varför Vänsterpartiet vill avslå propositionen.

Fel! Okänt namn på

Journalistförbundet har tagit upp en viktig del av denna kritik. Det menar att möjligheten finns för tjänstemän under skyddsidentitet att genom förbundet få rätt att arbeta som frilansjournalist. Detta kan göra att förtroendet för journalistkåren kan sjunka, vilket påverkar informationsflödet i samhället. Genom ett uppdrag som frilansjournalist kan tjänstemannen delges känsliga uppgifter, men där uppgiftslämnaren lämnas utan det grundlagsfästa källskyddet eftersom detta endast gäller information som lämnats till redaktion eller den som arbetar för en redaktion, hävdar Journalistförbundet. Regeringen menar att Journalistförbundet har fel och att källskyddet ändå skulle gälla i detta fall. Någon motivering till den tolkningen finns inte. De motstridiga tolkningarna ger betänkligheter som skulle förtjäna att analyseras ytterligare.

Vittnesmål

Frågan är också en rättssäkerhetsfråga, då tjänstemännen ska få möjlighet att vittna i domstol under den falska identiteten. Detta måste anses vara främmande för Sveriges rättssystem, som exempelvis förbjuder anonyma vittnesmål. Ett vittnesmål under falsk identitet ligger inte långt ifrån en anonymitet, eftersom den som vittnar inte uppger sin riktiga identitet, i likhet med den som är anonym. Enligt regeringens förslag ska dock den som vittnar under skyddsidentitet uppge att så är fallet. Även bl.a. Domstolsverket har menat att trots denna skyldighet uppstår problem. Det menar att bevisvärdet av inlämnade uppgifter kan sjunka och att det uppstår problem med de begränsningarna av möjliga följdfrågor. JO menar att det måste kunna göras undantag från huvudregeln om att tjänstemannen ska få vittna under fingerad identitet.

Om tjänstemannen av någon anledning underlåter att upplysa om sin skyddsidentitet uppstår situationer där processen inte gått riktigt till, vilket självklart ställer till problem, inte minst för den som döms under sådana omständigheter.

Polisförbundets kritik

Polisförbundet har, i egenskap av polisernas fackliga organisation, viktiga synpunkter när det gäller arbetsvillkoren för de tjänstemän som tilldelas en skyddsidentitet. Det avstyrker lagstiftningsförslagen på grund av att man anser att dessa frågor inte är tillräckligt utredda. Vänsterpartiet delar inte Polisförbundets grundsyn när det gäller behovet av skyddsidentiteter, men vi anser att mycket av deras kritik är värd att tas på stort allvar. Det handlar bl.a. om hur information om tjänstemannen som redan finns tillgänglig ute i samhället ska hanteras.

Förbundet har också menat att det är nödvändigt att införa straffimmunitet för tjänstemän som deltar i denna verksamhet. Att göra personer straffimmuna anser dock Vänsterpartiet vara helt uteslutet på grund av de stora risker för

missbruk och minskat förtroende för myndigheterna som då kommer att uppstå. Ifall en sådan lagreglering krävs för att trygga arbetsmiljön för tjänstemännen ter sig kvalificerade skyddsidentiteter ännu mer olämpliga att införa. Lyckligtvis förs inte denna diskussion i någon större utsträckning, men med tanke på den utveckling som sker inom området finns risk för att sådana förslag läggs fram och får gehör.

Kontroll och insyn

Flera remissinstanser har efterlyst att särskilda kontrollfunktioner inrättas för att övervaka användningen av kvalificerade skyddsidentiteter. Vissa har föreslagit att den tvångsmedelsnämnd som föreslogs i Ds 2005:53, eller ett annat fristående organ, får detta ansvar. Europarådets ministerkommitté har antagit en rekommendation just om att denna typ av lagstiftning behöver ställas under judiciell eller annan oberoende kontroll.

Det har också föreslagits att regeringen ska redovisa användningen i en årlig skrivelse till riksdagen.

Regeringen skriver i propositionen om att den håller med om att den föreslagna tvångsmedelsnämnden kan få ett sådant uppdrag som efterlyses, men att man avser att återkomma med sådana förslag i ett senare skede. Vänsterpartiet menar att detta är en mycket underlig ordning. Beslut om säkerhets- och kontrollfunktioner bör tas samtidigt med övrig lagstiftning i ärendet.

Stockholm den 29 mars 2006

Rolf Olsson (v)

Rossana Dinamarca (v)

Siv Holma (v)

Mats Einarsson (v)

Tasso Stafilidis (v)